

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	7
<i>Abrevieri</i>	9
<i>Acțiunea Pitești (1949-1951) – chintesența regimului comunist (Alin Mureșan)</i>	11
<i>Penitenciarul Pitești : istoric și regim concentraționar (Dumitru Lăcătușu)</i>	35
DOCUMENTE	59
<i>Lista documentelor</i>	61
Partea I. „Reeducarea”	65
Partea a II-a. Istoric și regim concentraționar	281
<i>Bibliografie</i>	419

În aceeași seară, el a stat de vorbă – toată noaptea – cu Bogdanovici Alex.

Tot acum, Prisăcaru Adrian m-a chemat la patul său, unde mi-a spus: „A mers bine... să știi că eu nu am spus despre tine D-lui Director, decât că ai participat doar, fără să-ți dai seama, la «oportunismul» lui Bogdanovici Alex. și că ești un om cinstit și rutinat”. Deasemeni, Prisăcaru Adrian mi-a spus că numirea mea ca președinte al „comitetului” a fost făcută de Țurcanu Eug. la propunerea sa, în vederea „demascării” lui Bogdanovici Alex.

În dimineața zilei de 25 Decembrie 1949, Prisăcaru Adrian mi-a spus: „Vezi că-i rost de ceva bătaie. Bandajează-ți mâna cu o batistă sau un ciorap, așa cum fac și eu și așteaptă semnalul”.

La un moment dat, Țurcanu Eug. a împins masa, ce se afla în cameră, făcând sgomot și a întrebat, adresându-se celor ce fuseseră „demascați”: „Parcă a spus cineva de-aici că suntem mulți, dar proști”... Acesta era semnalul de începerea maltratărilor, fapt în urma căruia cei „demascați” au fost bătuți câteva ore în șir, cu curelele, cu scânduri de la pat, etc.

Când bătaia a început l-am observat pe Bogdanovici Alex. că se repezise și el la un deținut, căruia i-a dat câteva palme, însă, puțin timp după aceasta, Țurcanu Eug. i-a spus lui Prisăcaru Adrian: „dute și-l ia pe Șura”. Subsemnatul i-am dat atunci două palme lui Bogdanovici Alex. deasemeni Livinschi Mihai i-a dat o lovitură cu palma peste față¹, ca imediat să-l ia Țurcanu Eug. spunând: „dați-vă la o parte, să vedeți cum se bate”. Când Țurcanu Eug. l-a luat la bătaie pe Bogdanovici Alex., acesta a strigat: „Eugene, am fost oportunist, dar n-am trădat”.

După ce bătaia s-a terminat, Țurcanu Eug. a ieșit din cameră, strigându-l pe dl. Șef de Secție Lăzăroiu, căruia i-a spus ceva și apoi am auzit pe Dl. Lăzăroiu strigând: „Dina², Nistore³, Nea Georgică⁴”... La puțin timp după aceasta au intrat în cameră D-nii milițieni Lăzăroiu, Dina, Nistor, Georgescu și Gheorghe, având în mână niște ciomege, cu care se cărau ciuberele cu mâncare. Țurcanu Eug. i-a instigat pe d-nii milițieni, spunându-le că cei „demascați” i-au insultat, făcându-i „sifilitici”, „mitocani” etc.

1. Este de remarcat oportunismul lui Popa și Livinschi, prieteni buni ai lui Bogdanovici, care nu au prețuit să îl lovească fără să fie solicitați, din simplu (și cinic) calcul.
2. Dina Florea, născut la 27 martie 1922 în Balaci, Teleorman. Țăran. Gardian în penitenciarul Pitești din noiembrie 1948. A urmat școala de prim-gardieni la Jilava (februarie-iulie 1950) și școala de ofițeri de penitenciare (aprilie-noiembrie 1951). A mai lucrat la penitenciarele Ploiești (noiembrie 1951 – martie 1952), Mărgineni (martie 1952-?), Turnu Severin, Turnu Măgurele (septembrie 1955-?). În unele surse apare ca fiind brutal în perioada din Pitești, dar în altele este arătat ca fiind înțelegător cu deținuții. Se pare că a fost înlăturat din MAI prin 1956. Jela, 2001, p. 95; Voinea, f.a., pp. 21-22, 38; AANP, fond Serviciul Cadre, dosar personal nr. 1382, *passim*.
3. Gheorghe Nistor, născut în 1921 în Râncăcirov, Argeș. A fost gardian în închisoarea Pitești între 1 martie 1949 și 1 aprilie 1952, dată la care a ieșit din MAI. ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 1126, vol. II, ff. 256-257.
4. Alexandru Georgescu, prim-gardian, șef de secție în perioada „reeducării” de la Pitești. Se pare că a fost condamnat la 4 ani de închisoare pentru favorizarea unor deținuți, deși în majoritatea relatărilor apare ca fiind cel mai dur dintre gardieni. După alte surse orale, ar fi fost surprins având relații intime cu o deținută. *Memorialul ororii*, p. 122.

D-nii milițieni, arătați mai sus, i-au luat la bătaie, pe cei care îi bătuserăm noi mai înainte – aceasta după indicațiile date de noi – bătându-i cu ciomegele, pe cale le aveau în mână. Deținuții erau așezați jos, noi îi țineam, iar D-nii milițieni îi băteau.

După ce d-nii milițieni au plecat, Țurcanu Eug. m-a chemat la el și mi-a spus: „Vezi c-o să vină dl. Director. Îi spui că în cameră există un «comitet» al deținuților, care nu mai vor să fie legionari și dușmani ai regimului și că «ăștia» (adică cei bătuți) au sărit la noi la bătaie”¹.

În aceeași zi, pe la prânz, a venit în această cameră și Dl. Director Gh. Dumitrescu, căruia subsemnatul am început să-i spun cele ce-mi spusese Țurcanu Eug. că trebuie să-i spun. Dl. Director m-a oprit, adresându-se lui Țurcanu Eugen: „Ia, spune tu Țurcanu cum s-au petrecut lucrurile”, – și acesta i-a spus exact ceea ce îmi spusese și mie să-i spun.

Atunci, Dl. Director a dat ordin D-lui milițian Lăzăroiu să-i scoată pe sală, pe toți acei ce fuseseră bătuți și a început să introducă în cameră câte unul, întrebându-i ce sunt părinți, ce activitate legionară a avut etc. și – cu excepția câtorva, care spusese că nu mai vor să fie legionari și că doresc să-și facă „demascarea” – Dl. Director i-a bătut din nou pe aceștia, personal, cu o nua de alun – pe care i-o ceruse unui domn milițian de pe sală – sau cu piciorul sau pumnii. Aceasta a durat până pela ora 16.

După aceasta deț. Maței Const.² – cu care Țurcanu Eug. stătuse de vorbă în prealabil – precum și alți câțiva deținuți, i-au spus D-lui Director că ei doresc să-și facă „demascarea”, rugându-l pe Dl. Director să le dea această posibilitate. Atunci Dl. Director a întrebat dacă mai sunt și alți deținuți în această situație, la care toți deținuții din cameră au ridicat mâna, spunând că vor să-și facă demascarea.

Dl. Director a spus atunci că va vedea ce posibilități sunt pentru aceasta, și a atras atenția asupra seriozității acestei probleme și să nu încerce nimeni să ducă în eroarea Securitatea, deoarece se va arde urât.

Imediat ce s-a servit masa de prânz (pela ora 16) a venit din nou Dl. Director și a (~~scop~~) scos un lot de circa 20 deținuți, după indicațiile lui Țurcanu Eug. Printre aceștia am fost și subsemnatul și am dat o declarație privind pe Luca Adrian, Ciobanu Vladimir și Cărare Ion³, care avuseseră activitate legionară, în Iași la Fac. de Agronomie, dar pe care subsemnatul nu-i declarasem la ancheta din 1948, astfel că rămăseseră nearestați.

În lotul al doilea a fost scos și Bogdanovici Alex., care seria direct sub supravegherea lui Țurcanu Eug. Menționez faptul că Țurcanu Eug. pleca dimineața din cameră împreună cu Bogdanovici Alex. și se întorcea seara deasemeni cu Bogdanovici Alex.

1. Pasajul este marcat cu două linii verticale pe margine în original.

2. Constantin Maței, născut la 3 iulie 1921 în Bacău. A fost arestat ca student în anul II la Academia Comercială la 8 iulie 1948 și condamnat la 5 ani de închisoare corecțională. A executat pedeapsa în închisorile Pitești, Gherla, Peninsula și Constanța. Nu avem date despre torturarea sa, însă la Gherla a făcut parte din echipele de agresori. AANP, fond Fișe matricole penale; *Memorialul ororii*, pp. 149-150, 259-260.

3. Niciunul din cei trei menționați nu are fișă matricolă penală, astfel că s-ar putea să nu fi fost arestați.

În acelaș timp, după indicațiile lui Țurcanu Eug., au început în cameră „demascările” din interior, când cei ce-și făceau „demascarea” arătau activitatea legionară desfășurată în penitenciar, și priveau „critic” părțile ei „negative”. Deasemeni, aceștia trebuiau să „demaște” activitatea legionară fățișe a vârfurilor legionare, pe care le cunoscuseră în penitenciar, subliniind acțiunea „criminală” a acestora și trebuiau să arate directivele primite din partea acestora, la plecarea din alte penitenciare.

Menționez faptul, că în afară de Subsemnatul și membrii „comitetului”, precum și în afară de Prisăcaru Adrian, Țurcanu Eug. avea ca „om de mare încredere” pe Pătrășcanu Nuty, cu care stătea de vorbă – imediat ce venea seara în cameră – până noaptea târziu. Deasemeni, Dl. Director al penitenciarului, ori de câte ori venea în cameră i se adresa acestuia cu „Nuty” și nu după numele său de familie.

În acest timp, Bogdanovici Alex. s-a prezentat lui Țurcanu Eugen, spunându-i: „măi Eugene, aș vrea să discut cu tine ca oameni”... la care Țurcanu Eug. s-a ridicat imediat de pe pat și foarte „supărat” la luat pe acesta la bătaie, spunându-i „dar ce-ți inchipui tu, mă, că eu am două atitudini”... iar la câteva zile după aceasta Țurcanu Eug. a adunat „comitetul” și ne-a comunicat că Bogdanovici Alex. se va prezenta în fața „comitetului” și ne va cere să-i dăm un om, care să-l ajute să-și memoreze și să-și aducă aminte activitatea din exterior și din penitenciar, la care noi să-i răspundem că „aceasta nu se poate”, lucru care s-a și întâmplat întocmai¹.

Menționez că după ce a fost bătut prima dată – după „demascare”, Bogdanovici Alex. a continuat să fie bătut zilnic numai de către Țurcanu Eug. și o singură dată de către Pușcașu Vasile, pus tot de către acesta.

În seara zilei de 30 Decembrie 1949, a venit din nou în această cameră Dl. Director Gh. Dumitrescu, cu o listă, întocmită de către Țurcanu Eugen și a spus că cei ce-și vor auzi numele să-și facă bagajul, astfel că am rămas în această cameră un lot de circa 17 deținuți, printre care: subsemnatul, Roșca Gh., Burculeț Viorel, Andronachi Vasile², Pușcașu Vasile, Pătrășcanu Nuty, Gherman Coriolan, Petrică Ion, Eșianu Nicolae³ și Țurcanu Eugen.

1. Pasajul este marcat cu o linie verticală pe margine în original.

2. Vasile Andronache, născut la 13 decembrie 1925 în Horadnicul de Sus, Suceava. A fost arestat ca student în anul II la Academia Comercială la 29 iunie 1948 și condamnat la 3 ani de închisoare corecțională. A executat pedeapsa în închisorile Pitești, Gherla, Jilava și Bicz. Nu este clar dacă a fost torturat sau nu, însă a făcut parte din primele loturi de agresori din Pitești, având un rol destul de important și la Gherla. La expirarea pedepsei a fost internat administrativ pentru 6 luni. A fost eliberat la 2 martie 1952. AANP, fond Fișe matricole penale; *Memorialul ororii, passim*.

3. Nicolae „Mihai” Eșanu, născut la 15 decembrie 1923 în Cluj-Napoca, Cluj. A fost arestat ca student în anul VI la Facultatea de Medicină la 9 ianuarie 1949 și condamnat la 3 ani de închisoare corecțională. A executat pedeapsa în închisorile Cluj Tribunal, Pitești, Poarta Albă și Capul Midia. A fost torturat de la începutul lui ianuarie 1950 în Pitești, iar în luna mai a avut o tentativă de sinucidere. La expirarea pedepsei a fost internat administrativ, se pare pentru 48 de luni în Onești și Borzești. A fost eliberat la 25 iunie 1954. AANP, fond Fișe matricole penale; Ionițoiu, 2002, pp. 227-228; Boldur-Lățescu, 1992, pp. 31-32; *Memorialul ororii*, pp. 205-206.

Printre cei care au plecat din această cameră a fost și Bogdanovici Alex. Aceștia au fost introduși la cam. Nr. 3 (Biserică), iar conducerea „demascărilor” în această cameră o aveau Prisăcaru Adrian și Sobolevschi Maximilian.

După plecarea acestora din această cameră, au fost aduși aici, de către Dl. Director, un lot de circa 60 deținuți – legionari și nelegionari – printre care și cei ce rămăseseră la Suceava în luna Sept. 1949 împreună cu Bogdanovici Alex. și cu care Bogdanovici Alex. venise împreună la începutul lunii Nov. 1949. Printre aceștia se aflau Mărtinuş Alex., Bogos Constantin, Păvăloaic Constantin, însă lipsea Dumitrescu Dan, care fusese scos din acest lot și mutat la o cameră depe Secția Celular, Et. II, unde fusese scos ca planton, de către Dl. milițian Georgescu.

„Demascarea” acestui lot s-a petrecut exact după aceeași metodă ca și lotul de mai înainte.

La începutul luni Ianuarie 1950, Țurcanu Eug. a „aranjat” „demascarea” subsemnatului și a lui Livinschi Mihai, în scopul de a ne trimite „cu muncă de reabilitare” în alte camere – împreună cu deținuții din această cameră ce fuseseră deja „demascați” – dar mai ales – așa cum mi-am dat seama imediat după ce am fost „demascat” – scopul acestei trimiteri a subsemnatului, din această cameră, era de a nu-mi da posibilitatea să fiu împreună cu Bogdanovici Alex. – pe care Țurcanu Eug. l-a adus din nou în această cameră, când subsemnatul mă aflam „izolat” în urma „demascării” – și pentru a nu avea posibilitatea de a discuta cu acesta.

În acest fel, subsemnatul am fost trimis la camera de carantină, împreună cu un lot de circa 27 deținuți, care fuseseră „demascați” în această cameră (Nr. 4 Spital). După demascarea subsemnatului Țurcanu Eug. a anunțat că nu mai fac parte din „comitet” numind în locul meu, ca președinte al acestui „comitet” pe Roșca Gh.

Înainte de a pleca din această cameră, s-a prezentat la subsemnatul Roșca Gh. spunându-mi că acolo unde mă voi duce să continui cu „demascările” din interior, să comunic deținuților, cu care voi pleca, că dacă își mai reamintesc ceva „din exterior” să ceară „raport” la Dl. Director și că principala mea muncă este de a-i forma pe aceștia ca informatori pentru continuarea acțiunii : „Ei trebuie să înțeleagă că oriunde vor fi trebuie să culegă informații și pentru aceasta îi vor întreba pe ei cum ar acționa în diferite situații, lăsându-i să se descurce singuri, dar și sugerându-le cum trebuie să acționeze”¹.

Aceste directive îi fuseseră date – pentru a-mi fi transmise mie – de către Țurcanu Eugen.

Subsemnatul am îndeplinit întocmai aceste directive și m-am bazat în activitatea pe care am desfășurat-o aici – pe deținuții Burculeț Viorel, Popescu C. Gh., Soare Ioan² și Murarescu Vichente, care înțeleseseră „necesitatea” dezvoltării acestei

1. Pasajul este marcat cu o line verticală roșie pe margine în original.

2. Ion Soare, născut la 10 septembrie 1922 în Sinaia, Prahova. A fost arestat ca student în anul IV la Facultatea de Medicină la 18 martie 1949 și condamnat la 5 ani de închisoare corecțională pentru că a făcut parte din Organizația Național Creștină. A executat pedeapsa în închisorile Pitești, Gherla, Peninsula și Poarta Albă. A fost torturat în primul mare lot din camera 4-spital, de la sfârșitul lui decembrie 1949. A fost eliberat la 12 mai 1954. AANP, fond Fișe matricole penale ; Mureșan, 2007, pp. 51, 171-172.

acțiuni și a continuării ei și în alte penitenciare, din discuțiile avute cu subsemnatul când le-am lăsat să înțeleagă vag scopurile acestei acțiuni.

Când deținuții din această cameră au fost cerut „raport” la Dl. Director pentru a-și continua „demascarea” din exterior, aceștia au fost scoși, împreună cu subsemnatul de către un domn milițian și conduși în baia depe Secția Spital, unde am fost primiți de către Țurcanu Eug.

În acest fel s-au desfășurat lucrurile, până la mijlocul luni Aprilie 1950, când mă aflu pe Secția D-lui milițian Gheorghe și când a venit aici Dl. Comandant Ciobanu – din paza penitenciarului – cu o listă întocmită de către Țurcanu Eug. și când am fost scoși de pe această secție o serie de deținuți legionari, care „se comportaseră bine în timpul «demascărilor» și duși în curtea penitenciarului, unde a venit Dl. Director, care ne-a spus: „După felul cum v-ați comportat până acum ați dovedit că vreți să vă reabilitați, așa că deacum veți avea alte condiții de viață”. După aceasta am fost mutați la cam Nr. 4 Spital, unde Dl. Director ne-a adus cărți progresiste de literatură și țigări, având – în același timp – și patru ore de plimbare pe zi, în curtea mare a penitenciarului.

Menționez faptul că după ce am plecat de la camera Nr. 4 Spital, în luna Ianuarie 1950, nu m-am mai întâlnit cu Bogdanovici Alex. niciodată.

Deasemeni, menționez faptul că începând din luna Februarie 1950 – când am fost mutat de la cam. de carantină la cam Nr. 8 de pe secția D-lui Gheorghe, Țurcanu Eugen nu m-a mai chemat pe mine – în chestiunea „demascărilor” din această cameră – ci a chemat pe Bogos Constantin și Roșca Gh.

După data de 15 Aprilie 1950, la cam. Nr. 4 Spital s-a desfășurat o acțiune de „reeducare” – în sensul celei de la Suceava – condusă la început de către Gebac Lulu, iar apoi de către Țurcanu Eugen, când acesta a venit și el în această cameră.

Subliniez faptul că: concentrarea în această cameră a „cadrelor” acțiunii de „demascare” nu a avut alt scop, decât acela de a pregăti dezvoltarea acestei acțiuni în alte penitenciare sau Colonii de muncă ale deținuților. Aici Țurcanu Eug. a spus că acțiunea este „justă” și ea trebuie să cuprindă pe toți deținuții din penitenciare, că ea trebuie să se desvolte numai pe linia informativă a „demascărilor”.

– „Ceea ce trebuie să învățați din «Tânăra Gardă»¹ – spre exemplu – este «metoda» și «orientarea generală»”.

Deasemeni, în această cameră Țurcanu Eug. a făcut o adevărată „școală de informatori” – creind diferite situații (pe care le prevedea la diferite penitenciare) și cerând celor din cameră să arate cum ar acționa în aceste situații. Paralel cu aceasta, Țurcanu Eugen făcea „înarmarea” cu cunoștințe marxiste și cunoașterea părților „negative” ale legionarismului, în vederea aceluiași scop.

La începutul luni Aprilie 1950, Țurcanu Eug. m-a chemat în „biroul” său din baia Secției Et. I (Spital) unde m-a întrebat dacă Bogdanovici Alex. a suferit vreodată de rinichi, la care eu i-am răspuns că „nu”, dar că pe când era liber făcea niște injecții de Calciu – deoarece era slăbit –.

1. Volum al scriitorului rus Aleksandr Aleksandrovici Fadeev (1901-1956) despre rezistența opusă germanilor de către un grup de licenți sovietici.

După aceasta Țurcanu Eug. mi-a spus că au început trimiterile la muncă a deținuților din penit. Pitești, dar că din cauza „atitudinii ostile” fățișe a unora, au fost aduși toți din nou în penitenciar¹.

În legătură cu aceasta, el mi-a spus că își dă seama că totuși regimul privește problema deținuților în totalitatea ei și că, până în prezent, nu se vede să facă vreo diferențiere: „Deaceia acțiunea trebuie continuată mai intens, iar cei ce ne vor pune piedică trebuie «pedepsiți» fără cruțare”².

Tot acum, el mi-a spus că dacă voi pleca din penitenciar, acolo unde voi fi să continui acțiunea de „demascare”, așa cum am văzut că a făcut el la Pitești și că scopul principal rămâne creiere de „informatori” atât pentru penitenciar, cât și pentru afară. „De-acum încolo vor începe eliberările – celor cu 2-3 ani -. Oamenii de încredere trebuie dirijați către Securitate; în partid va fi mai greu de pătruns. Ceea ce trebuie să faceți voi, la alte penitenciare, este să desvoltați acțiunea și să formați «informatori». Un informator are acoperire pentru orice atitudine și prin ei se poate pătrunde oriunde: și către administrație și către foștii șefi”.

Deasemeni, subsemnatul știu că Țurcanu Eugen a discutat – în acelaș sens – cu Gebac Lulu, Pușcașu Vasile, Andronachi Vasile, Sofronie Constantin, atât în camera de baie, cât și în curtea mare a penitenciarului – în timpul plimbării – când Țurcanu Eugen trecea de la om la om, discutând și dând directive în acest sens. Șofr

Deasemeni, menționez faptul că deținuții Prisăcaru Adrian și Sobolevschi Maximilian au fost trimiși la penit. Brașov (unde se afla „comandantul legionar” Sadovan – care venise din Germania) sub pretextul „spitalizării” acestora, deși nici unul dintre ei nu era bolnav. La fel, deținutul Pătrășcanu Nuty, a fost trimis la sanatoriul penit. Tg. Ocna – deși nu suferea de plămâni, iar despre deț. Munteanu Eugen știu că a făcut „tot posibilul” pentru a fi trimis la acelaș sanatoriu – deși nu era bolnav³.

În legătură cu aceasta știu de la deț. Găbureac Traian, că Munteanu Eug. – pe când se afla la spitalul Văcărești, pentru triere, în timpul vizitei medicale și a analizelor, – la ultima verificare (până acum fusese găsit sănătos) a vitezei de coagulare a sângelui, când pentru stabilirea bolii, nu trebuia să mănânce nimic, înainte de această analiză, Munteanu Eug. a mâncat, fapt care i-a dat o viteză de coagulare, specifică bolilor de plămâni și în acest fel a fost trimis la Tg. Ocna.

Toți cei arătați mai sus, au inițiat și desvoltat acțiunea de „demascare”, în penitenciarele unde fuseseră trimiși: Prisăcaru Adrian și Sobolevschi Max. – la Brașov, iar Munteanu Eug. și Pătrășcanu Nuty la penit. Tg. Ocna.

-
1. Într-adevăr, prin mai 1950 a existat un transport de deținuți de la Pitești la Canal, care însă s-a întors aproape imediat. Motivele pentru care deținuții au fost returnați nu sunt foarte clare, existând mai multe variante: fie că erau prea slabi pentru a putea lucra, fie că nu aveau locuri de cazare pregătite, fie motivul invocat de Țurcanu privind indisciplina unora dintre cei transferați. De altfel, sub acest pretext, Emil Sebeșan a fost supus din nou schingiuirilor după întoarcerea în penitenciar și mai ales după transferul la Gherla din luna iunie a aceluiași an. Interviu cu Emil Sebeșan, arhiva personală a autorului.
 2. E greu de spus dacă într-adevăr Țurcanu credea că poate îndeplini rolul unui Makarenko român care să reeduce toți deținuții din penitenciare, astfel încât regimul să-i grațieze, ori era doar un discurs menit a-i întărâta pe cei din cameră.
 3. Precedentele trei aliniate sunt marcate cu o linie verticală pe margine în original.